

MARKAÐURINN

Miðvikudagur 17. febrúar 2021

7. tölublað | 15. árgangur

FYLGIRIT FRÉTTABLAÐSINS UM VIÐSKIPTI OG FJÁRMÁL

ROLEX

TAGHeuer

**NOMOS
GLASHÜTTE**

TUDOR

LONGINES

TISSOT

Glæsilegt úrval heimspekktra
vörumerkja

**MICHELSEN
1909**

Hafnartorg - 511 1900 - michelsen.is

Selt fyrir 43 milljarða

Erlendir fjárfestar hafa selt íslensk hlutabréf fyrir um 43 milljarða króna á síðustu mánuðum. Megnið má rekja til sölu á bréfum í Arion banka.

2

Auknar kröfur um innviði

Forstjóri Landsnets segir að mikillar uppbyggingar flutningskerfis raforku sé þörf á næstu árum. Hringtenging flutningskerfisins sé þjóðaröryggismál.

6

Varanleg áhrif á verð

Hlutabréfaverð féll um 6,5 prósent þegar upplýst var um kynferðislega áreitni forstjóra í MeToo-byltingunni. Sama lækun og þegar upp kemst um bókhaldssvik.

8

29 milljarðar í nýsköpun

Mikið fé streymdi í áframhaldandi uppbyggingu sprotafyrirtækja í fyrra. Lítið var fjárfest í nýjum tækifærum en vísisjóðir eru mikið til fullfjárfestir.

9

Hugaðir stjórnámamenn

Þótt hagvöxtur yrði í takt við meðalhagvöxt síðastliðinna 25 ára tæki það 15 ár að ná skuldaviðmiði samkvæmt lögum um opinber fjármál, segir hagfræðingur SA.

10

Fjárfest til framtíðar í flutningskerfinu

Forstjóri Landsnets segir að sterkt flutningskerfi raforku muni gegna lykilhlutverki við græna umbyltingu hagkerfisins. Fjárfestingaráætlun fyrirtækisins taki mið af þörfum framtíðar. Gjaldskrárhækkanir á stórnotendur voru óheppilegar, en Landsnet var bundið af lögum í málinu.

Breytileiki raforkuframleiðslu er að aukast. Aukning vægis vindorku og sólarorku þýðir að það þarf sterkara flutningskerfi, enda er minna afhendingaröryggi einn fylgifiski þessara orkugjafa.

Guðmundur I. Ásmundsson,
forstjóri Landsnets

FRÉTTABLAÐID/SIGTRYGGUR ARI

*GUCCI

Nýtt - sólgleraugu 2021

www.opticalstudio.is

Velta í verslun jókst um nærri fimmtung í fyrra

Vöxtur í verslun á Íslandi á síðasta ári tvöfaldaðist frá árinu 2019, en þetta kemur fram í nýjum tölum frá Rannsóknarsetri verslunarinnar (RSV). Velta í netverslun jókst um 19 milljarða á árinu 2020 og nam í heildina um 32 milljörðum króna, sem svarar til um 152 prósentu aukningar milli ára. Velta í hefðbundinni verslun jókst um 52 milljarða og var 449 milljarðar í heildina. Þrátt fyrir miklar samkomutakmarkanir framan af síðasta ári var hefðbundin verslun um það bil 93 prósent af heildarverslun, að því er fram kemur í samantekt RSV.

Veltuaukning í innlendra verslun kemur fáum á óvart, en ferðalög Íslendinga erlendis lögðust meira og minna af síðasta vor þegar heimsfaraldurinn hófnnreið sína. „Verslunin skilaði sér heim á síðasta ári,“ segir Edda Blumenstein, forstöðumaður RSV. „Vefverslun jókst mest hlutfallslega í dagvöruverslun. Aukningin var alls 4,5 milljarðar eða 273 prósent. Margir byrjuðu að gera sín hefðbundnu heimilisinnkaup á netinu í mars og apríl á síðasta ári. Mikill vöxtur var einnig hjá verslunum með húsgögn og heimilisbúnað sem jókst um 258 prósent milli ára, eða alls 3 milljarða. Margir þurftu að verða sér úti um skrifstofuhúsgögn fyrir heimaskrifstofuna,“ segir Edda. Aukning var í vefverslun alla mánuði ársins 2020. Mikil aukning var í apríl sem má rekja til harðra samkomutakmarkana, mesta velta og aukning milli ára var hins vegar í nóvember sem má rekja til tilbósdaga af ýmsu tagi. Má þar nefna Dag einhleypra, Svartan föstudag og Stafrænan mánudag.

Í krónum og aukum talið varð mest veltuaukning í áfengisverslun á Íslandi, eða sem nemur um 10 milljörðum króna. Það svarar til 40 prósentu aukningar frá fyrra ári. Edda bendir á að þessi veltuaukning bendi ekki endilega til þess að Íslendingar hafi drukkið meira áfengi á síðasta ári. „Tollfrjáls verslun þurrkast nánast út og dregst saman um sex milljarða. Mjög stór hluti af því er áfengi. Þar að auki voru áfengiskaup á börum og veitingahúsum augljóslega miklu minni en á síðasta ári. Mikill samdráttur í utanlandsferðum færði líka væntanlega einhverja áfengisneyslu heim sem ella hefði átt sér stað erlendis.“

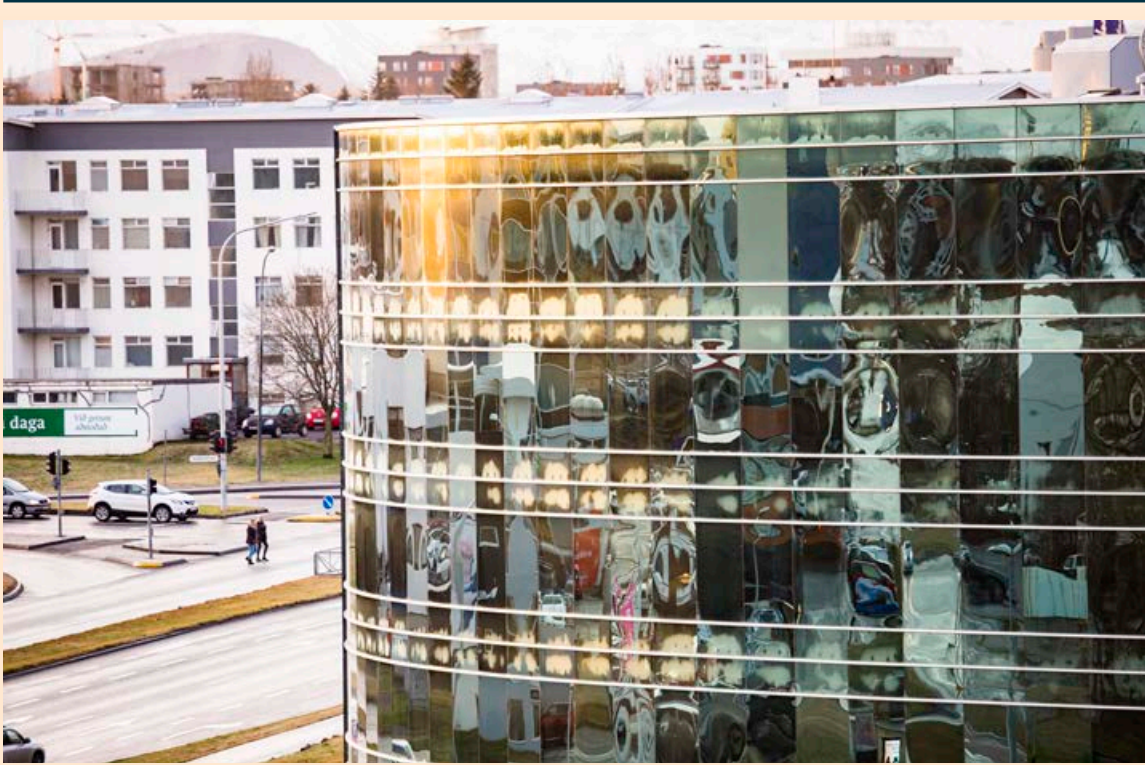
Tollfrjáls verslun þurrkast nánast út og dregst saman um sex milljarða. Mjög stór hluti af því er áfengi. Þar að auki voru áfengiskaup á börum og veitingahúsum augljóslega miklu minni en á síðasta ári.

Edda Blumenstein, forstöðumaður Rannsóknarseturs verslunarinnar

Hlutfallslega mest veltuaukning varð í sölu á íþróttavörum, eða 41 prósent. Velta byggingavöruverslana jókst um ríflega fjórðung og sala raf- og heimilistækja að sama skapi. „Í heildina þá breytist neysluhegðun Íslendinga lítið á milli ára, þegar hlutfall vöruflokka af heildarkortaveltu í verslun er skoðað. Mikil aukning er í öllum helstu vöruflokkum milli ára, til dæmis í íþróttaverslunum. Ánægjulegt er að sjá að Íslendingar létu ekki lokun líkamsræktarstöðva og íþróttastöðva sig í að huga að bæði andlegri og líkamlegri heilsu,“ segir Edda. – **thg**

Hlutfallslega mest veltuaukning varð í sölu á íþróttavörum, eða 41 prósent. Velta byggingavöruverslana jókst um ríflega fjórðung og sala raf- og heimilistækja að sama skapi. „Í heildina þá breytist neysluhegðun Íslendinga lítið á milli ára, þegar hlutfall vöruflokka af heildarkortaveltu í verslun er skoðað. Mikil aukning er í öllum helstu vöruflokkum milli ára, til dæmis í íþróttaverslunum. Ánægjulegt er að sjá að Íslendingar létu ekki lokun líkamsræktarstöðva og íþróttastöðva sig í að huga að bæði andlegri og líkamlegri heilsu,“ segir Edda. – **thg**

Hlutabréfasala í Arion stendur undir stærstum hluta af útflæðinu. FRÉTTABLAÐID/ERNIR

Erlendir sjóðir selt fyrir um 43 milljarða króna

Erlendir fjárfestar hafa selt íslensk hlutabréf fyrir tugi milljarða síðustu mánuði. Megnið má rekja til sölu á bréfum í Arion. Sértækar ástæður liggja að baki, að sögn forstjóra Kauphallarinnar. Góðar forsendur fyrir innflæði.

Erlendir fjárfestar hafa selt íslensk hlutabréf fyrir tugi milljarða króna á síðustu mánuðum. Magnús Harðarson, forstjóri Kauphallarinnar, segir líklegt að sértækar ástæður liggja að baki og telur góðar forsendur fyrir innflæði frá erlendum fjárfestum á næstu mánuðum, meðal annars vegna hlutafjárútbóðs Íslandsbanka og flokkunar markaðarins í vísitölu MSCI.

Markaðurinn bar saman hluthafalista skráðra félaga til þess að leggja mat á umfang sölu stærstu erlendu fjárfestanna á íslenskum hlutabréfum á síðustu mánuðum. Gróflega má áætla að þeir erlendu fjárfestar, sem hafa verið hvað atkvæðamestir á íslenska markaðinum undanfarin ár, hafi selt hlutabréf fyrir um 43 milljarða króna frá því í október og má rekja megnið, um 34 milljarða króna, til sölu fjárfestanna á bréfum í Arion banka.

Bandaríska sjóðastýringarfyritækið Eaton Vance hefur selt sig niður á íslenska markaðinum fyrir meira en tíu milljarða króna frá því í október. Fyrirtækið hefur selt um helming bréfa sinna í Arion banka fyrir um 2 milljarða króna. Eftir sölu ná nemur eignarhlutur Eaton Vance í bankanum um 1,34 prósent en miðað við markaðsgengi Arion banka er hluturinn metinn á um 3 milljarða króna.

Eaton Vance hefur einnig minnkad töluvert við sig í hinum sex skráðu félögunum sem fyrirtækið er hluthafi í. Miðað við núverandi markaðsgengi hefur eignarhlutur fyrirtækisins í Símanum minnkað um 1,5 milljarða króna, eignarhluturinn í Eimskip um 2,5 milljarða króna og um milljarð í Eik fasteignafélagi.

Að Arion banka undanskildum hleypur hlutabréfaeign Eaton Vance í hverju félagi einungis á nokkrum hundruðum milljóna króna. Hlutabréfaeignin nemur í dag um 5,6 milljörðum króna samanborið við um 17 milljarða króna í október. Fyrir utan eignarhluti í skráðum félögum þá á sjóðastýringarfyritækið einnig íslensk ríkisskuldabréf, skuldabréf á bankana og fyrirtækjaskuldabréf fyrir tugi milljarða.

Breski vogunarsjóðurinn Lans-

Sala erlendra sjóða frá október

Eaton Vance	9 milljarðar
Lansdowne	4 milljarðar
Taconic	14 milljarðar
Sculptor	16 milljarðar
Samtals	43 milljarðar

down hefur selt allan 2,3 prósentu hlut sinn í Arion banka fyrir nærri 4 milljarða króna frá því í október. Bandaríski vogunarsjóðurinn Taconic Capital seldi liðlega 9 prósentu hlut í Arion banka í tvennum viðskiptum í lok janúar og byrjun febrúar, en upphæðin nam samtals 14 milljörðum króna. Taconic er enn stærsti hluthafinn með samtals 14,5 prósentu hlut.

Þá hefur annar bandarískur vogunarsjóður, Sculptor Capital Management, selt í Arion fyrir samantlagt um 16 milljarða króna frá því í byrjun desember á síðasta ári. Sjóðurinn, sem áður hét Och-Ziff Capital, var áður annar stærsti hluthafi bankans með tæplega 10 prósentu hlut, en í síðustu viku kláraði hann sölu á síðustu bréfunum sem hann átti eftir í Arion.

Bloomberg greindi frá því í síðustu viku að innlausnir í sjóðum Sculptor hefðu numið 92 milljónum Bandaríkjadala á fjórða ársfjórðungi 2020 og 464 milljónum dala, jafnvirði tæplega 60 milljarða króna, yfir allt árið. Samfleytt útflæði hefur verið úr sjóðum Sculptor í sex ár, eða allt frá því að fyrirtækið var tekið til rannsóknar vegna spillingarmála í Afríku.

Margt leggst á eitt

Magnús Harðarson, forstjóri Kauphallarinnar, telur líklegt að sértækar ástæður liggja að baki umfangsmikilli sölu erlendra sjóða í Arion banka.

„Kórónuveiran hefur heldur ekki hjálpað til vegna þess að fjárfestar hafa leitað inn á stærri markaði. En að því sögðu hefur gengið vel á markaðinum og verð hlutabréfa gefur ekki til kynna að markaðurinn sé niðurdreginn yfir tímabundnu útflæði,“ segir Magnús í viðtali við Markaðinn. Hann er bjartsýnn á að þátttaka erlendra fjárfesta aukist á næstu mánuðum.

Það eru góðar forsendur fyrir því að erlendir fjárfestar komi inn á markaðinn eftir því sem nær dregur maí.

Magnús Harðarson, forstjóri Kauphallarinnar

Einn áhrifabáttur í því er fyrirhugað hlutafjárútbóð í Íslandsbanka. Stefnt er að því að selja 25 til 35 prósentu hlut með hlutafjárútbóði og skráningu.

„Íslandsbanki er stór á íslenskan mælikvarða og er góð leið fyrir erlenda fjárfesta inn á markaðinn. Það má segja að þú takir stöðu í íslenska hagkerfinu með því að fjárfesta í íslenskum banka, vegna þess að þeir endurspeglar hagkerfið nokkuð vel.“

Virgni á markaði mikilvæg

Þá segir Magnús að ýmsar breytingar muni stuðla að aukinni þátttöku erlendra fjárfesta á markaðinum. Í því samhengi nefnir hann frumvarp sem ætlað er að draga úr skriffinnsku í kringum erlenda fjárfestingu í verðbréfum, nýlega kerfisuppfærslu hjá Nasdaq verðbréfamiðstöð og flokkun íslenska markaðarins hjá vísitölufyrirtækinu MSCI. Íslenski markaðurinn verður formlega tekinn inn í vísitölu MSCI í maí en eignastýringarfyritæki víða um heim fjárfesta í ákveðnum sjóðum í samræmi við samsetningu vísitölnunnar.

„Það eru góðar forsendur fyrir því að erlendir fjárfestar komi inn á markaðinn eftir því sem nær dregur flokkuninni í maí,“ segir Magnús.

Heildarvelta með hlutabréf í janúar var tæplega 84 milljarðar, sem er 6,8 prósentu aukning frá desembermánuði og nærri þriðjungsaukning frá sama mánuði í fyrra. Janúarmánuður var þannig næstveltumesti mánuður á innlendum hlutabréfamarkaði síðastliðin 12 ár. Virgni og aukin þátttaka á markaðinum er einnig þáttur sem erlendir fjárfestar horfa til, að sögn Magnúsar. **thorsteinn@frettabladid.is**

MARKAÐURINN

ÚTGÁFUFÉLAG Torg., Kalkofnsvegur 2, 101 Reykjavík, sími 550 5000

Netfang ritstjorn@markadurinn.is | Sími 550 5051

Ritstjóri **Hörður Egiðsson** hordur@frettabladid.is

Netfang auglýsingadeildar auglysingar@frettabladid.is Veffang frettabladid.is

RAFMÓTORAR

SCANVER
EHF

588 80 40
www.scanver.is

GÍRAR - FÆRIBÖND - RAFMÓTORAR - LEGUR

GEFÐU STARFSFÓLKI UPPLIFUN Í ÖSKJU

SÉRHÖNNUM OG SÉRMERKJUM STARFSMANNAGJAFIR MEÐ UPPLIFUN AÐ ÞÍNU VALI

Hafðu samband og við útbúum persónulega starfsmannagjöf með kveðju frá fyrirtækinu, í þeim verðflokki sem þú óskar.

25%
AFSLÁTTUR
af öllum sushirúllum
á matseðli í
TAKE AWAY

TILBOÐS
sushibakkinn

32 geggjaðir sushibitar
5.990 kr.

Panta þarf tilboðsbakkann fyrir kl. 14.00 samdægurs.

Tekið er við pöntunum í síma 568 6600
eða með fyrirvara á netfangið
sushisocial@sushisocial.is

Nánar á sushisocial.is

SUSHI SOCIAL
Þingholtsstræti 5 • 101 Reykjavík

Rannveig Rist, forstjóri Rio Tinto á Íslandi og Hörður Arnarson, forstjóri Landsvirkjunar við undirritun. MYND/LV

Álverðstenging í boði á ný hjá Landsvirkjun

Batnandi, fjárhagsleg staða Landsvirkjunar undanfarinn áratug gerir það kleift að taka meiri áhættu í orkusölusamningum, að sögn Harðar Arnarsonar. Álverð hefur hækkað um 50 prósent á einu ári. Kaupskylda eykst í viðauka.

Þórður
Gunnarsson
thg@frettabladid.is

Nýr samningur Landsvirkjunar og Rio Tinto, þar sem samningsbundið raforkuverð til álversins tekur að hluta mið af álverði, gæti verið fyrirmynd raforkusamninga milli Landsvirkjunar og álframleiðenda til frambúðar. Þetta segir Hörður Arnarson, forstjóri Landsvirkjunar. Fjárhagsleg staða Landsvirkjunar í dag, samanborið við fyrir áratug síðan, sé töluvert sterkari. Þar af leiðandi geti fyrirtækið leyft sér að taka meiri áhættu í raforkusamningum með frekari stöðutöku á hrávörumörkuðum.

Greint var frá því í byrjun vikunnar að Landsvirkjun og Rio Tinto hefðu náð samkomulagi um breytingar á orkukaupasamningi milli fyrirtækjanna sem er í gildi til ársins 2036. Um er að ræða viðauka við upphaflega samninginn sem var undirritaður á árinu 2010. Líkt og áður sagði er álverðstenging aftur tekin inn í samninginn, auk þess sem grunni samningsins sem byggir á neysluverðsvísitölu í Bandaríkjunum, er breytt. Ekki var tekið fram í fréttatilkynningu vegna málsins hversu veigamikil álverðstengingin er, en ætla má að hún sé innan við fjórðungur af heildarsamningsverði.

Mjög tvísýnt var um framtíð álversins við Straumsvík um skeið, einkum og sér í lagi þegar heimsmarkaðsverð á áli náði miklum lægðum á síðasta ári. Um mitt síðasta ár kom fram í árshlutauppgjöri Rio Tinto að álverið í Straumsvík hefði verið afskrifað að fullu úr bókum félagsins. Nam afskriftin um 269 milljónum dala, eða sem svarar til um 35 milljarða króna.

Í skýringum með uppgjörinu sem um ræðir kom meðal annars fram að Rio Tinto hefði gert tilraun til að „eiga í uppbyggilegum viðræðum

Tekjur Landsvirkjunar af samningnum verða svo að segja óbreyttar á næstu árum eftir þennan viðauka, miðað við hvernig framvirkt verð á áli er um þessar mundir. Sveiflur í tekjum í samningnum gætu þó orðið meiri.

Hörður Arnarson, forstjóri Landsvirkjunar

við Landsvirkjun, en hafi nú komist að þeirri niðurstöðu að Landsvirkjun sé ekki reiðubúin að lækka raforkuverð [til ÍSAL] sem einhverju nemur.“ Í komandi uppgjöri Rio Tinto verður því forvitnilegt að sjá hvernig álverið við Straumsvík verður fært til bókar.

Óbreyttar tekjur um sinn

„Tekjur Landsvirkjunar af samningnum verða svo að segja óbreyttar á næstu árum eftir þennan viðauka, miðað við hvernig framvirkt verð á áli er um þessar mundir. Sveiflur í tekjum í samningnum gætu þó orðið meiri“, segir Hörður Arnarson, sem bætir því við að hann hafi alltaf talið forsendur fyrir hendi til að ná samningum við Rio Tinto. Stundarverð á áli um þessar mundir er tæplega 2.080 dalir á tonnið. Eftir að heimsfaraldurinn hóf innreið sína snemma á síðasta ári seig verðið í nærri 1.400 dali fyrir tonnið á tímabili. Stundarverð á áli hefur því hækkað um tæp 50 prósent á einu ári. Framvirkt verð á áli til afhendingar í desember 2022 var 2.142 dalir fyrir tonnið í gær.

Hörður segir að tekjur Landsvirkjunar vegna samningsins séu áætlaðar á þriðja hundrað milljarða króna frá undirritun viðaukans og

fram til loka samningsins árið 2036. Asamt því að taka álverðstengingu aftur inn í samninginn, eykst kaupskylda Rio Tinto, sem tryggir tekjur Landsvirkjunar frekar, segir forstjórinn. Áður hafi kaupskylda Rio Tinto verið um 85 prósent. Það hlutfall hækkar nú, en umfang kaupskyldunnar er trúnaðarmál milli fyrirtækjanna tveggja.

Að sögn Harðar er Landsvirkjun nú betur búin til þess að taka áhættu með viðskiptavinum sínum samanborið við fyrir áratug tíðan. „Þegar ég tek við fyrir 10 árum voru skuldahlutföll Landsvirkjunar með þeim hætti að nauðsynlegt var að draga úr álverðsáhættu á bókum fyrirtækisins. Skuldir í hlutfalli við hagnað fyrir afskriftir og fjármagnsliði hafa helmingast á þessum tíma. Því er meira svigrúm fyrir stöðutöku sem þessa nú“, segir hann. Á síðasta ári hafi Landsvirkjun þannig gefið stórnotendum, þar á meðal álverum, allt að 25 prósent afslátt af raforkuverði þegar álverð hrundi á heimsmarkaði. „Þegar álverð tekur skarpa dýfu getur verið skynsamlegt að hafa einhvers konar sveiflujafnara í raforkusamningum. Landsvirkjun mun svo líka njóta þess þegar álverð hækkar“, segir hann.

Falla frá kvörtun

Samhliða undirritun viðauka raforkusamningsins hefur Rio Tinto ákveðið að draga til baka kvörtun sína til Samkeppniseftirlitsins. Kvörtunin var formlega lögð fram í júlí á síðasta ári. Grundvöllur kvörtunarinnar var að mismunandi verð í raforkusamningum Landsvirkjunar fæli í sér mismunun gagnvart viðskiptavinum. Landsvirkjun væri því að misnota markaðsráðandi stöðu sína.

Að sögn Harðar var það ekki forsenda nýja samningsins að Rio Tinto drægi til baka kvörtunina. Í samningaviðræðunum hafi ýmis önnur útistandandi mál milli fyrirtækjanna verið rædd og það hafi verið niðurstaða Rio Tinto að draga kvörtunina til baka.

VETRAR TILBOÐ

á skrifborðsstólum

Fást í svörtu og hvítu
með eða án höfuðpúða

30%
AFSLÁTTUR

VERÐ FRÁ
61.372
m.VSK

Á. GUÐMUNDSSON
STOFNAÐ 1956

www.ag.is

ag@ag.is

510 7300

Bæjarlind 8-10
201 Kópavogur

Auknar kröfur á innviði raforkunnar

Forstjóri Landsnets segir að mikillar uppbyggingar flutningskerfis raforku sé þörf á næstu árum. Umfang fjárfestingaráætlunar fyrirtækisins hefur verið gagnrýnt af hagsmunaaðilum, enda hefur stærri eignastofn áhrif til hækkunar verðskrár. Hringtenging flutningskerfisins sé þjóðaröryggismál.

Þórður Gunnarsson
thg@frettabladid.is

Guðmundur Ingi Ásmundsson hefur verið forstjóri Landsnets frá árinu 2015. Hann hefur starfað í orkugeiranum frá 1982, þegar hann réð sig til Landsvirkjunar. Nokkur styr hefur staðið um starfsemi Landsnets á undanförunum mánuðum, þar sem gagnrýni á lagaumgjörð sérleyfisfyrirtækja hefur verið höfð uppi af hinum ýmsu hagsmunaaðilum á raforkumarkaði.

Kerfisáætlun Landsnets fyrir árin 2021–29 hefur þannig verið skotspönn raforkuframleiðenda á Íslandi. Bent hefur verið á að

nýjasta kerfisáætlun Landsnets taki mið af raforkuspá Orkustofnunar frá því snemma á árinu 2020. Síðan þá hafi stóra myndin breyst nokkuð og vöxtur eftirspurnar raforku talinn munu verða minni en fyrir ríflega einu ári síðan. „Vissulega erum við að ganga í gegnum fordæmalaus tíma sem hafa áhrif á markaðinn til skemmri tíma. Við sjáum hins vegar mikil batamerki á markaðinum. Staða stórnotendanna er að færast í fyrri horf og óvissan að minnka. Samdráttur í ferðaþjónustunni hefur enn áhrif á smásölumarkaðinum en vænta má aukningar þegar faraldurinn gengur niður. Þegar ákvarðanir eru teknar um innviði sem munu standa í áratugi er mikilvægt að horfa til langs tíma. Við sjáum það til dæmis að fjölbreytt flóra orkuframleiðenda er að taka ákvarð-

Forstjóri Landsnets tekur undir það að nú sé ekki heppilegur tími til að hækka gjaldskrá stórnotenda. Fyrirtækið sé hins vegar

Tenging Fljótisdalsstöðvar hagsmunamál allra

„Okkar hlutverk er að taka ákvarðanir sem tryggja aðgang allra að flutningskerfinu. Við okkar ákvarðanir um uppbyggingu er horft til heildarhagsmuna þar sem öllum er tryggður jafn aðgangur. Samkvæmt raforkulögum er okkur bannað að mismuna notendum kerfisins og skulum meðhöndla alla jafnt. Í því felst að uppfylla sömu kröfur um allt land. Ef við horfum til byggðalinunnar milli Fljótisdalsstöðvar og suðvesturhorninsins eiga fjölmargir hagsmuna að gæta þar. Til dæmis öll þau fyrirtæki og heimili sem eru staðsett á Norður- og Austurlandi. Við höfum skyldu til þess að tryggja aðgengi og öryggi þeirra samborið við þá sem búa í sterkari hluta kerfisins. Við getum því ekki horft á einstakar stöðvar einstakra aðila eingöngu.“

Í nýlegri umsögn sinni um kerfisáætlun velti Orka náttúrunnar upp þeim möguleika að kæra Landsnet til Samkeppniseftirlitsins vegna þess að uppbygging byggðalínu frá Austurlandi og á suðvesturhorn landsins hygði Landsvirkjun, enda geti fyrirtækið þá selt umframorku frá Fljótisdalsstöð inn á raforkukerfið. Allir notendur kerfisins niðurgreiði þannig þessa fjárfestingu í gegnum hækkandi flutningsgjöld, en aðeins Landsvirkjun njóti góðs af henni: „Ég hef ekki áhyggjur af því ef samkeppnisyrirvöld blanda sér í málið. Við erum að byggja upp flutningskerfi til framtíðar og núna eru ákveðnir flöskuhálsar í kerfinu sem bitna á sumum, en gagnast öðrum.“

„Byggðalinukerfið er helsti flöskuhálsinn í dag. Það byrjar í Hvalfirði, fer vestur um land og svo í gegnum Norðurland og Austurland og endar á Þjórsársvæðinu. Flutningsgeta kerfisins er um það bil 100 megavött í dag, sem er um það bil 5 prósent af rafmagnsframleiðslu á Íslandi. Þetta er auðvitað mjög takmarkandi. Það þýðir að Landsvirkjun kemst ekki með sína framleiðslu á Austurlandi til annarra landshluta í dag og þetta er það sem Orka náttúrunnar hefur vísað til. Það þýðir líka að

framleiðendur á suðvesturhorni landsins geta ekki boðið raforku til sölu á Austurlandi. Það er að minnsta kosti ekki okkar hlutverk að byggja upp eða viðhalda takmörkunum í kerfinu sem eru samkeppnishindrandi. En það má alveg snúa þessari mynd við og segja að það sé samkeppnishindrandi að takmarka tengingar inn á höfuðborgarsvæðið,“ segir Guðmundur.

Hann bendir á að uppbygging flutningskerfis raforku sé í raun þjóðaröryggismál, til dæmis með tilliti til jarðhræringa á Reykjanesi: „Ef eitthvað skyldi gerast í þeim efnum og raforkuöryggi höfuðborgarsvæðisins yrði ógnað, væri ágætt að geta fengið orku að norðan eða austan inn á suðvesturhornið til að fylla í skarðið svo heimili og fyrirtæki verði ekki fyrir orkuskerðingu. Ef einhver skakkaföll yrðu til að mynda á Hengilssvæðinu þá yrði það ekki bara rafmagnið sem dytti út á höfuðborgarsvæðinu heldur mögulega líka heita vatnið. Ef það kæmi upp heitavatns-skortur á höfuðborgarsvæðinu þá er rafmagn eina leiðin til að hita upp. Hér höfum við horft til þess að Evrópuþjóðir lita á það sem þjóðaröryggismál að hafa um 15% flutningsgetu á milli landa. Eins og ég nefndi áðan, þá erum við með um 5% flutningsgetu innan landshluta. Ef það er horft á þetta sem þjóðaröryggismál þá geta flutningar raforku milli landshluta skipt sköpum,“ segir Guðmundur, og ítrekar að hlutverk Landsnets sé það að tryggja öllum jafnan aðgang að flutningskerfinu. „Það er auðvitað ákveðin hagsmunagæsla sem á sér stað í umsögnum um kerfisáætlun.“

„Eitt af sameiginlegum áhugamálum notenda kerfisins og þeirra sem framleiða raforku er að skrúfa niður innviðauppbyggingu, en það eru auðvitað notendur kerfisins sem greiða fyrir uppbygginguna í gegnum flutningsgjöld, sem taka mið af efnahagsreikningi Landsnets. Það er hefðbundið og eðlilegt að tekist sé á um þessi mál,“ segir hann.

anir um að reisa nýjar virkjanir og markaðssetja orkuna.

Það eru auðvitað fjölmargar sviðsmyndir byggðar á raforkuspá sem liggja til grundvallar nýjustu kerfisáætlunar okkar og við horfum til þeirra allra. En við gefum út kerfisáætlun árlega og stillum okkur af miðað við raforkuspá hverju sinni. Við reynum svo að stilla fjárfestingar af, þannig að flutningsgjöld haldist eins stöðug og mögulegt er. Raforkuspáin myndar grundvöll kerfisáætlunar til lengri tíma lítið,“ segir Guðmundur.

Flutt orka meira en tvöfaldast

Betri nýting flutningskerfisins, samfara auknum flutningi rafmagns milli landshluta, geti hins vegar dregið úr verðhækkunum: „Hafa verður í huga að ef raforku-notkun eykst þá fáum við betri nýtingu á flutningskerfið, sem heldur þá aftur af verðhækkunum. Þannig að það getur verið jákvæð þróun fyrir notendur kerfisins að flutningur aukist. Frá 2005 hefur magnið í kerfinu aukist um 125 prósent en rekstrarkostnaður á föstu verðlagi um 49 prósent. Með nýjum, sterkari tengingum milli landshluta, sem auka möguleika nýtingar á rafmagni víða um land, getur það komið öllum notendum til góða,“ segir forstjórinn. Hann nefnir að núverandi kerfisáætlun verði ekki breytt, hún er komin í umsagnarferli til Orkustofnunar: „Henni verður ekki breytt nema stofnunin komi með einhverjar ábendingar.“ Vinna við gerð næstu kerfisáætlunar fyrir árið 2021 er þegar hafin.

Guðmundur segir að efla þurfi Orkustofnun til samræmis við sífellt aukið mikilvægi raforku í nútímahagkerfi: „Við viljum hins vegar gjarnan sjá miklu sterkari fagstofnun sem veitir orkugeiranum aðhald og ráðgjöf. Við teljum að það þurfi að efla Orkustofnun og huga að hlutverki hennar, þannig að hún verði ráðgefandi og leiðbeinandi og taki þannig einnig inn áskoranir framtíðar. Þá er ég ekki bara að vísa til kerfisáætlunar. Landsnet hefur það hlutverk að byggja upp flutningskerfið en við höfum líka það hlutverk að greiða fyrir viðskiptum með raforku.“

Uppbygging viðskiptakerfis og markaðar með raforku hafi gengið hægt hér á landi: „Við sjáum að slíkt hefur skilað miklum ábata í

ÞJÓÐIN ER AÐ HORFA Á HRINGBRAUT!

33%

30 ára og eldri horfa vikulega á Hringbraut*

30+

49%

50 ára og eldri horfa vikulega á Hringbraut*

50+

66%

68 ára og eldri horfa vikulega á Hringbraut*

68+

*Áhorf skönnun MMR – 26. nóv. – 4. des. 2020

FRÉTTIR, FÓLK & MENNING á Hringbraut og hringbraut.is

bundið af lögum. FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR

●● Evrópuþjóðir líta á það sem þjóðar-öryggismál að hafa um 15% flutningsgetu á milli landa. Eins og ég nefndi áðan, þá erum við með um 5% flutningsgetu innan landshluta. Ef það er horft á þetta sem þjóðaröryggismál þá geta flutningar raforku milli landshluta skipt sköpum.

Guðmundur I. Ásmundsson, forstjóri Landsnets

nágrannalöndunum. Það ber að hafa í huga til dæmis að tilgangur heildsölumarkaðar er að skila hagkvæmasta verði á hverjum tíma til neytenda. Þá geta neytendur stýrt sinni notkun betur, bæði eftir hagstærðum og verði en líka eftir umhverfissjónarmiðum. Kerfi sem þessi hafa reynst vel víða um heim. Orkustofnun þarf að styðja við þessa uppbyggingu og vera leiðandi í því að koma á regluverkinu.“

Að sögn Guðmundar eru kröfur á raforkuinnviði að vaxa hratt og þar af leiðandi þurfi að gefa í við fjárfestingar. „Ef við fjárfestum bara fyrir afskriftir erum við ekki að fjárfesta fyrir nýjar þarfir. Fjárfestingar okkar þurfa að endurspegla þarfir til framtíðar. Að sama skapi er mikil uppsöfnuð fjárfestingarþörf. Á síðastliðnum árum höfum við ekki í öllum tilfellum verið að fjárfesta umfram afskriftir, höfum jafnvel verið undir. Ef við horfum til Nor-egs, sem við erum oft borin saman við, þá hefur Statnett lýst því yfir að gjaldskráin muni hækka töluvert á næstu árum þar sem mikil fjárfesting er fram undan, bæði vegna uppfærslu á flutningskerfinu en líka vegna framtíðarþarfa. Statnett er þegar byrjað að hækka gjaldskrána til að safna fyrir fjárfestingum framtíðarinnar til að dempa verðhækk- anir framtíðar.“

Minna afhendingaröryggi kallar á sterkara flutningskerfi
Uppbygging svokallaðs N-1 flutningskerfis um allt land hefur verið gagnrýnd vegna hás kostnaðar, en N-1 tenging stendur fyrir hringtengingu þar sem ekki verða

hömlur á afhendingu rafmagns þó annar leggur af tveimur verði fyrir bilun. „Breytileiki raforkuframleiðslu er að aukast. Aukning vægis vindorku og sólarorku þýðir að það þarf sterkara flutningskerfi, enda er minna afhendingaröryggi einn fylgifyisk þessara orkugjafa,“ segir Guðmundur.

„Rafmagn er alltaf að verða mikilvægara. Í grænni umbyltingu sem heimurinn er að ganga í gegnum verður rafmagn aðalorkugjafi hagkerfisins. Allt samfélagið stefnir í þá átt að rafmagn skiptir öllu máli. Hvort það er útfært með hringtengingu eða ekki er í raun aukaatriði. Af sömu sökum er mikilvægt að horfa á viðskiptakerfin samhliða uppbyggingu kerfisins, til að við getum nýtt okkur alla þá tækni sem er fram komin. Breytingar eru að eiga sér stað og raforkukerfin verða enn mikilvægari lífæð samfélagsins en þau eru núna.“

Óumflýjanleg hækkun gjaldskrár
Stærstu raforkuframleiðendur landsins, Samtök iðnaðarins og aðrir hagsmunaaðilar, hafa sagt að arðsemi sérleyfisfyrirtækja á raforkumarkaði, einkum og sér í lagi Landsnets, sé nokkuð umfram eðlilega ávöxtunarkröfu. Einkum og sér í lagi í því lágvaxtaumhverfi sem nú er við lýði. Hækkun gjaldskrár Landsnets gagnvart stórnotendum upp á 5,5 prósent um síðastliðin áramót vakti að sama skapi mikil viðbrögð. Guðmundur segir að gert sé ráð fyrir því í lögum að arðsemi Landsnets sé innan ákveðinna marka. Eftir því hafi verið farið: „Það má taka umræðuna um hvort að breyta þurfi tekjumörkum eða arðsemismörkum Landsnets. Óháð nefnd sérfræðinga gerði það síðasta sumar og komst að niðurstöðu sem gilt hefur það sem afer ári. Nefndin hafnaði meðal annars sumum af þeim athugasemdum sem fram hafa komið.“

Eignarhald leiðir til vantrausts
Góðar ástæður eru fyrir því að flestar þjóðir hafi breytt eignarhaldi sérleyfishafa frá aðilum á samkeppnismarkaði. „Það er út af samkeppnissjónarmiðum og svo ákveðnum gagnstæðum hagsmunum flutningsfyrirtækja og orkuframleiðenda. Þessi staða truflar starfsemi Landsnets að því leyti til að það leiðir til ákveðins vantrausts. Ef þú ert stór viðskiptavinur Landsnets en ekki í eigenda- höpnum, þá hefur það þau óbeinu áhrif að við þurfum að hafa meira fyrir því að vinna traust viðskipta- vina. Það er eðlilegt að kallað sé eftir breytingum á eignarhaldi Landsnets og núverandi eigendur fyrir- tækisins eru því sammála. Ég vil samt minnst á í þessu sambengi að stórnotendagjaldskrá okkar hefur verið lækkanði frá stofnun fyrir- tækisins, að raunvirði. Umræðan um gjaldskrána hefur mikið snúist um einstakar ákvarðanir í fortíðinni. Menn geta alltaf valið ákveðna tímapunkta og reiknað sig niður á ákveðna hluti. Hins vegar er það svo að fram að síðustu áramótum höfðum við ekki hækkað gjaldskrána frá árinu 2013 og frá þeim tíma hefur því verið um raunverð- lækkun að ræða. Við viljum halda gjaldskránni stöðugri og helst ekki hækka hana og ég tel að við höfum fylgt þeirri stefnu eins og frekast er unnt frá stofnun fyrirtækisins.“

Forstjórinn er því sammála að núna hafi ekki endilega verið heppi- legur tími til að hækka gjaldskrá, þar sem markaðsaðstæður hafi verið erfiðar frá því að heimsfaral- urinn hóf innreið sína. „Ræturnar liggja í fyrirkomulaginu samkvæmt raforkulögum. Við höfum kallað eftir auknu svigrúmi frá yfirvöldum til að færa tekjur milli ára en höfum ekki fengið. Við vorum því bundin af þessari verðhækkun samkvæmt lögum. Við megum færa tekjur milli ára í báðar áttir og vorum einfald- lega komin að mörkunum í þeim efnun og þurftum að hækka til að vera yfir lögbundnum, neðri tekju- mörkum. Við lögðum til að heimild

til flutnings á tekjum hækkaði úr 10 í 20 prósent um mitt síðasta ár, en það komst ekki í gegn. Þessi umræða kom í kjölfar óveðranna á síðasta ári þar sem áskorun var um að flyta fjárfestingum Landsnets. En til þess að geta flytt fjárfestingum hefðum við þurft þetta aukna svig- rúm til að halda aftur af gjaldskrár- hækkunum, en það fékkst ekki. Þar afleiðandi réðumst við í hækkanir. Við sjáum hins vegar mikil bata- merki á orkumarkaðnum núna sem mun vega upp á móti hækkunar- þörf,“ segir Guðmundur.

Flöt gjaldskrá bundin í lög
Nefnt hefur verið í umræðunni að flöt verðskrá Landsnets sé óskil- virk. Þannig rukki Landsnet sem nemur sex dölum á megavattstund, óháð því um hversu langan veg raf- orkan er flutt. „Þegar við tölum um verðskrá Landsnets þarf í raun að skipta henni í tvennt. Annars vegar er það rekstur flutningskerfisins og hins vegar kerfisþjónusta. Hið síðarnefnda kaupir Landsnet af orkuframleiðendunum, þannig að tekjur okkar af hverri fluttri mega- vattstund er í raun um það bil fimm dalir, en ekki sex eins og rætt er um. Það sem út af stendur eru í raun tekjur orkuframleiðendanna. Raun- verulegar tekjur okkar eru um fimm dalir af hverri megavattstund.“

Hugmyndir um að þeir stór- notendur sem staðsetja sig nær flutningskerfi, sem dregur úr fjár- festingarþörf á flutningskerfinu, njóti þess með einhverjum hætti eru góðra gjalda verðar, að sögn Guð- mundar. „Þegar raforkulögin voru samþykkt var tekin ákvörðun um það að flutningsgjald verði hið sama óháð búsetu. Við höfum í sjálfu sér bara unnið eftir þeirri lagasetningu. Auðvitað getur verið skynsemi í því að færa orkufreka starfsemi nær virkjunum til að spara flutninginn. En besta leiðin til að ná fram auk- inni hagkvæmni í þessum efnun er að tilboðsmarkaður með raforku verði byggður upp. Skynsamlegt væri ef fyrirtæki hafa hvata til að staðsetja sig þannig að álag á flut- ningskerfið sé minna og verði síður til þess að fjárfesta þurfi frekar í flutningskerfinu. Hins vegar er hægt að leysa mikið af þessum vanda- málum með frjálsari viðskiptum með orku, þar sem neytendur og seljendur rafmagns geta stillt sína notkun af betur. Lögin eru hins vegar þannig í dag að tryggja þarf jafnræði allra með tilliti til flut- ningskostnaðar, óháð því hvort þar er um að ræða einstaklinga eða stór- notendur. Okkar fjárfesting er hins vegar að vissu leyti alltaf hin sama, hvort sem notandi kemur upp sinni starfsemi við hliðina á virkjun eða ekki, því við þurfum alltaf að tengja virkjunina inn á flutningskerfið hvort sem er og vera reiðubúin til þess að flytja alla orkuna frá henni.“

Miða við afl frekar en orku
Samkvæmt núverandi samningum Landsnets þurfa notendur flutn- ingskerfisins að greiða samkvæmt svokölluðum afltoppum. Þeir fjórir mánuðir sem notandinn flutti til sín mesta raforku mynda þann- ig grundvöll kostnaðar gagnvart Landsneti, jafnvel þó að miklu minni raforka sé flutt til viðkom- andi hina átta mánuði ársins og það jafnvel þótt Landsnet skerði flutn- ing vegna álags á kerfið: „Okkar fjár- festingar eru drifnar af afli frekar en orku. Við þurfum að byggja kerfið þannig upp að það ráði við afltopp- ana, þess vegna tekur gjaldskráin mið af fullri notkun. Það mætti alveg snúa þessu við og spyrja af hverju við ættum að miða verð- skrána við orkunotkun? Með þeim hætti væru þeir sem nýta kerfið með rysjóttari hætti þá að njóta niðurgreiðslu frá þeim sem full- nýta það. En ætti Landsnet að greiða þóknanir til þeirra sem verða fyrir skerðingu? „Í stað þess að greiða þóknanir til þeirra sem verða fyrir skerðingu væri betra að taka upp markaðsfyrirkomulag þar sem not- endur og framleiðendur geta brugð- ist við breyttum aðstæðum.“

FEBRÚAR TILBOÐ
11.900 KR.
(FULLT VERÐ: 18.880 KR.)

TAPAS PLATTI

32 STK.

- Kolkrabbi með trufflu-kartöflumús og lime-pistasíu vinaigrette í boxi
- Marineraðar lambalundir með lakkríssósu í boxi
- Djúpsteiktur humar í orly með aioli í boxi
- Beikonvafin hörpuskel og döðlur á spjóti með sætri chilli-sósu
- Nautaspjót með piparrótarsósu
- Kjúklingaspjót með alioli
- Tapassnitta með andabringu, aioli og mandarínu
- Tapassnitta með serrano hráskinku, piparrótarsósu og melónu

Í veisluþjónustu okkar finnur þú frábært úrval veitinga. Veislutilboð, sælkera- og lúxusveislur fyrir sérstök tilefni og svo getur þú líka valið þína uppáhaldsrétti og hannað þína eigin veislu.

Skoðaðu úrvalið á **tapas.is**
Pantanir í síma 551-2344
og á **tapas@tapas.is**

Hafði varanleg áhrif á hlutabréfaverð

Hlutabréfaverð féll um 6,5 prósent þegar upplýst var um kynferðislega áreitni forstjóra í MeToo-byltingunni. Það er sama lækun og þegar upp kemst um bókhaldssvik. Hlutabréfaverð fyrirtækja lækkar meira þegar umfang fjölmiðlaumfjöllunar er meira.

Helgi Vífill
Júlíusson
helgivifill@frettabladid.is

MeToo-byltingin hafði varanleg áhrif á hlutabréfaverð þeirra fyrirtækja sem skráð eru í kauphöll, í kjölfar þess að starfsmenn urðu uppvisir að kynferðislegri áreitni. Tveimur dögum eftir að upp komst um framferði þeirra lækkaði gengi hlutabréfa fyrirtækjanna um 1,5 prósent en hlutabréfaverðið leitaði síðan jafnvægis og var um 0,8 prósentum lægra en áður, tveimur vikum eftir að fyrsta frétt um brotið birtist. Þetta segir Úlf Nielsson, prófessor við Háskóla Íslands.

„Það er álíka mikil lækun og af öðrum alvarlegum hneykslismálum. Þegar forstjóri er sakaður um kynferðislega áreitni verður lækkunin mun meiri, eða sem nemur 6,5 prósentum. Segja má að dauðasyndin í viðskiptalífínu sé þegar fyrirtæki greina ekki satt og rétt frá bókhaldi sínu. Lækkunin sem rekja má til fréttar af kynferðislegri áreitni forstjóra er jafn mikil og af bókhaldsbrotum. Hlutabréfamaðurinn lítur kynferðislega áreitni alvarlegum augum. Í 15 prósentum tilvika var um forstjóra fyrirtækjanna að ræða,“ segir hann.

Úlf fór fyrir rannsókn á áhrifum MeToo-byltingarinnar á hlutabréfaverð, sem birtist nýverið í fræðiritinu The Journal of Corporate Finance. Fréttablaðið greindi frá frumniðurstöðunum í nóvember árið 2019.

Í rannsókninni voru teknar fyrir fréttir á ensku og áttu 78 prósent tilvika sér stað í Bandaríkjunum, flest önnur í Englandi og Ástralíu. Um var að ræða um 200 tilvik, þar sem starfsmenn voru sakaðir um kynferðislega áreitni. Í helmingi þeirra var um munnlega áreitni að ræða en helmingur var líkamleg áreitni. Þolendur voru í 90 prósentum tilvika konur en 10 prósentum karlar. Yfirleitt var um einn þolanda að ræða, eða í ¾ tilfella, en í 15 prósentum tilvika voru þolendur sex eða fleiri.

Líklegra er að fjallað sé um kynferðisbrot starfsmanna fyrirtækja á neytendamarkaði í fjölmiðlum en þeirra sem starfa á fyrirtækjamarkaði. „Ef til vill rata frekar fréttir í fjölmiðla um fyrirtæki sem fólk almennt þekkir,“ segir hann.

Úlf segir að þegar lækkanir hafi

MeToo-hreyfingin spratt upp haustið 2017 eftir að ásakanir gegn leikstjóranum Harvey Weinstein komust í hámaili. FRÉTTABLAÐIÐ/GETTYIMAGES

Eins lækkar gengi hlutabréfa þeirra fyrirtækja ekki jafn mikið þegar forstjórinn er settur í leyfi, eða honum er sagt upp um leið og fréttirnar birtast.

Úlf Nielsson, prófessor við Háskóla Íslands

verið skoðaðar hafi verið tekið tillit til almennra verðbreytinga á hlutabréfum í rannsókninni. Ef, sem dæmi, markaðurinn hafi lækkað um tvö prósent og fyrirtækið líka hafi engin MeToo-áhrif mælst.

Hann segir að lækun hlutabréfa-

Engin áhrif í afturhaldssömum löndum

MeToo-byltingin hafði ekki áhrif á hlutabréfi í löndum þar sem viðhorf til kvenna eru afturhaldssöm, þar sem til dæmis er ætlast til að þær sinni eingöngu heimili og starfi ekki utan veggja

þess. „Það segir okkur, ásamt öðrum þáttum, að almenningsálitið er það sem knýr áfram gengislækkanir fyrirtækja sem verða uppvis að kynferðislegri áreitni,“ segir Úlf.

verðs hafi verið meiri þegar mikið var fjallað um brotið í fjölmiðlum. „Ef til vill segir það sína sögu um hve alvarlegt brotið var,“ segir Úlf og bætir við að það sé í raun almenningsálitið, það hve mikill álits-hnekkirinn sé, sem ræði hvernig hlutabréfaverð þróist eftir að upp kemst um háttsemina.

„Starfsmenn fyrirtækja með góða stjórnarhætti eiga síður á hættu að verða uppvisir að kynferðislegri áreitni. Eins lækkar gengi hlutabréfa þeirra fyrirtækja ekki jafn mikið þegar forstjórinn er settur í

leyfi eða honum er sagt upp, um leið og fréttirnar birtast. Hið sama á við um gengisþróun þeirra fyrirtækja sem upplýsa sjálf um kynferðisbrot starfsmanna í stað þess að hluthafar lesi um þau í fjölmiðlum.

Það er afar kostnaðarsamt fyrir hluthafa þegar upp kemst um kynferðisbrot, eins og lækkanir hlutabréfaverðs bera með sér. Það er því til mikils að vinna að róa öllum árum að því að koma í veg fyrir kynferðislega áreitni á vinnustað. Að sama skapi er fjárhagslega skynsamlegt fyrir hluthafa að brugðist sé

við með réttum hætti,“ segir hann.

Úlf segir að lækun hlutabréfaverðsins sé mun meiri en yfirvofandi sektir vegna brotsins. „Greiðsla sekta getur því ekki útskýrt hvers vegna hlutabréfin lækka jafn mikið og raun ber vitni. Aðrir hafa nefnt til sögunnar að það geti reynst kostnaðarsamt að skipta um forstjóra. Aftur á móti sýna dæmin, þegar forstjóra er skipt út hratt eftir að upp kemst um kynferðisbrot, að sú kenning á ekki við rök að styðjast enda lækkar hlutabréfaverð ekki jafnmikið í þeim tilvikum,“ segir hann.

Eftir MeToo-byltinguna er kynferðisleg áreitni starfsmanna fjórum sinnum líklegri til að rata í fjölmiðla. „Kynferðisleg áreitni er því orðin meiri áhættuþáttur fyrir fyrirtæki – skilningur á því er af hinu góða – og hefur í för með sér að það borgar sig fyrir hluthafa að tekið sé föstum tókum á þessum málum. Mikil fjárhagslegir hagsmunir eru í húfi,“ segir Úlf.

Búum í hagin fyrir atvinnulíf framtíðarinnar

arionbanki.is

29 milljarðar streymdu í nýsköpun

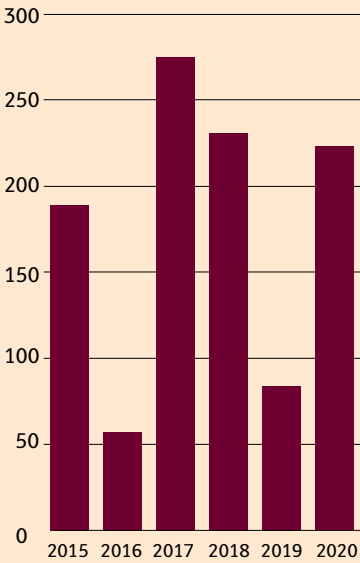
Mikið fé streymdi í áframhaldandi uppbyggingu sprotafyrirtækja. Lítið var fjárfest í nýjum tækifærum en vísisjóðir eru mikið til fullfjárfestir.

Helgi Vífill Júlíusson
helgivifill@rettabladid.is

▮ Fjármögnun sprota

Milljónir dala

Heimild: Northstack

Fjárfest var fyrir 228 milljónir dala, jafnvirði 29 milljarða króna, í sprotafyrirtækjum á árinu 2020. Til samanburðar var meðaltal árunna 2015 til 2019 167 milljónir dala, jafnvirði 21 milljarðs króna. Um var að ræða 26 fjármagnanir, samanborið við 29 árið 2019. Þetta leiðir samantekt Nortstacks, fréttavefs um nýsköpun, í ljós. Hún horfir ekki til fjármögnunar sem er minni en 50 milljónir króna. Þess vegna gæti fjöldi sprotafyrirtækja sem fékk fjármögnun á árinu verið meiri.

„Þrátt fyrir að COVID-19 hafi sett mark sitt á níu mánuði af árinu 2020 streymdu peningar í nýsköpun,“ segir Kristinn Árni Lár Hróbjartsson, ritstjóri Nortstacks, í samtali við Markaðinn.

Hann dregur árið 2020 saman þegar lítið er til fjárfestingar í nýsköpunarfyrirtækjum á þessa vega: Mikið fjármagn streymdi í nýsköpun en það hafi lítið verið fjárfest í nýjum tækifærum heldur hafi fénu verið varið í áframhaldandi uppbyggingu sprotafyrirtækja sem hafi áður fengið fjármagn. Vísisjóðirnir hérlandis séu meira og minna fullfjárfestir og hafi því ekki fjármagn til að leggja í ný fyrirtæki. „Það væri gott fyrir sprotaumhverfið ef það tekst að safna í tvo sjóði á þessu ári og tvo sjóði á því næsta,“ segir Kristinn Árni.

Hann segir að erlendir fjárfestar hafi tekið þátt í um 70 prósentum af fjármögnunarlotunum. Hlutfallið var svipað árið 2019, að því er fram kom í frétt í Markaðnum fyrir ári.

Ef horft er fram hjá einstaka fjármögnun sem er yfir 30 milljónum dala, jafnvirði 3,9 milljarða króna, sem bjaga samanburð, má sjá að umfang fjármögnunar sprota fer vaxandi: Fjárfestingin nam 57 milljónum dala árið 2016, 35 milljónum dala árið 2017, 84 milljónum dala árið 2019 og 223 milljónum

dala í fyrra. Það var því slegið met þegar lítið er til fjármögnunarlotu sprotafyrirtækja sem eru minna en 30 milljónir dala.

Árið 2019 var fjárfest í sprotum fyrir 84 milljónir dala, eða 62 prósentum minna en árið 2020. Munurinn helgast, að sögn Kristins Árna, af því að mun fleiri stórar fjármagnanir hafi verið í fyrra og mun færri litlar fjármagnanir.

Hann segir að met hafi verið slegið í fjölda fjármögnunar sem hafi verið á bilinu 10 til 30 milljónir dala, 1,3 til 3,9 milljarðar króna. Þær voru átta talsins. Flokka megi þær sem vaxtarfjármögnun, það er að fjármagnið sé nýtt til að knýja áfram umtalsverðan vöxt til dæmis með því að ráða fleira starfsfólk.

Kristinn Árni bendir á að á undanförunum tveimur til þremur árum hafi nokkur fjöldi fyrirtækja fengið minni fjármögnun. Hluti þeirra hafi verið kominn á þann stað í fyrra að þau geti sótt stóra fjármögnun. Það gæti skýrt hvers vegna met hafi verið slegið í fjármögnunum sem liggja á bilinu 10 til 30 milljónir dala.

APOTEK
KITCHEN+BAR

FRÁBÆR Í HÁDEGINU

FISKIVEISLA

3 tegundir af ferskasta fiski dagsins

FEBRÚAR TILBOÐ

1.990 kr. á mann

GRILLAÐUR – PÖNNUSTEIKTUR – OFNBAKAÐUR

Borinn fram með fersku salati, smælki, og citrus beurre blanc.

APOTEK Kitchen + Bar // Austurstræti 16 / Sími 551 0011 / apotek.is

Traustur fyrirtækjarekstur og öflug nýsköpun kallar á samstarfsaðila sem skilur þarfirnar.

Arion banki býður fyrirtækjum af öllum stærðum og í öllum geirum alhliða þjónustu með fagmennsku, innsæi og þekkingu að leiðarljósi.

Hafðu samband á fyrirtaeki@arionbanki.is, við þjónustuver í síma 444 7000 eða í netspjalli á arionbanki.is.

Skotsilfur

Væringar í Hafró

Nokkuð hefur gustað um Hafrannsóknastofnun síðustu misseri og undir árslok 2019 var ráðist í hag-ræðingaraðgerðir þar sem á annan tug starfsmanna var sagt upp störfum eða gerðir við þá starfslokasamningar vegna skipulagsbreytinga. Í þeim hópi var Þorsteinn Sigurðsson, fiskifræðingur og fyrrverandi sviðsstjóri uppsjávarsviðs Hafró, en hann var skömmu síðar ráðinn sem sérfræðingur í sjávarútvegsráðuneytinu. Þorsteinn sækist nú eftir endurkomu á Hafró og er einn af sex umsækjendum um starf forstjóra stofnunarinnar, sem var auglýst laust til umsóknar í ársbyrjun, en **Sigurður Guðjónsson**, sem hefur stýrt Hafró undanfarin fimm ár, er einnig þar á meðal. Búið er við því að hæfisnefndin skili niðurstöðum sínum í næstu viku en að sögn þeirra sem þekkja til er altalað að ráðherrann, Kristján Þór Júlíusson, hafi lofað Þorsteini forstjórastarfinu eftir að hafa ekki skipað hann í stöðu skrifstofustjóra sjávarútvegs mála í ráðuneytinu, sem hann sóttist eftir sl. haust.

Hversu langt á að ganga?

Það er gleðiefni að faraldurinn sé í lægð. Þær fórnir sem þurft hefur að færa eru þó ekki smávægi-legar. Nú í vikunni var stjórnarskrá landsins enn látin víkja fyrir sóttvarnasjónarmiðum, þegar **Svandís Svavarsdóttir** heilbrigðisráðherra féllst á tillögur sóttvarnalæknis um harðari aðgerðir við landamærin. Síðustu mánuði hefur jafnræðisreglan verið brotin með sjónarmiðum sem aðgreina bari frá veitingahúsum. Meðalhófsreglan hefur verið höfð að spotti með hinu mikla lögregluáreiti sem fjöldi fólks hefur orðið fyrir. Nú verður íslenskum ríkisborgurum hugsanlega meinaður aðgangur að landinu á grundvelli sóttvarnasjónarmiða. Skiptir stjórnarskráin engu máli lengur?

Kanónur Citi

Bankasýslan freistar þess að finna ráðgafa við sölu á eignarhlut ríkisins í Íslandsbanka. Stofnuninni bárust fjölmargar beiðnir, alls 23, frá innlendum fjármálafyrirtækjum og rótgrónum, erlendum fjármálastofnunum. Þeirra á meðal er Citi, en nokkuð í beiðni fjármálarisans vekur athygli. „Citi mun njóta reynslu ráðgjafa á borð við **Lord Mervyn King** og Anders Fogh Rasmussen, sem hafa mikla þekkingu á einkavæðingarverkefnum,“ segir í beiðni Citi. King var sem kunnugt er bankastjóri breska seðlabankans á árunum 2003 til 2013 og Rasmussen er fyrrverandi forsætisráðherra Danmerkur og framkvæmdastjóri NATO. Það skemmir ekki söluþætti Citi að geta gripið til slíkra ráðgjafa.

Mótmæli gegn valdaráni í Mjanmar breiðast út til Bangkok

Mótmælt var valdaráni í landinu Mjanmar í borginni Bangkok í Taílandi. Ríkisborgarar Mjanmar létu til sín taka. Hér heldur einn þeirra á mynd af Aung San Suu Kyi, lýðræðislega kjörnum leiðtoga landsins frá árinu 2016 til 2021. Herinn setti hana í fangelsi og tók völdin í sínar hendur. Mjanmar var einungis lýðveldi í fáein ár en herinn stýrði landinu í áratugi. Á þeim tíma féllu lífsgæði í landinu samanborið við nágrannalöndin. FRÉTTABLAÐIÐ/EPA

Kallað eftir huguðum stjórnmalamönnum

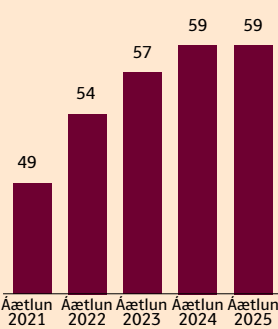

Anna Hrefna Ingimundardóttir, forstöðumaður efnahagssviðs Samtaka atvinnulífsins

Ekkert hefur verið eins og það á að vera síðan kórónuveiran lagðist yfir heimsbyggðina af fullum þunga. Þó enn sé margt á huldu um framvindu mála og ógjörningur að spá fyrir um nokkurn skapaðan hlut er eitt sem verður hægt að treysta á í aðdraganda kosninga. Fyrirséð er að lofordaflaumur stjórnmálaflokkanna mun aukast enn á næstunni. Nú þegar eygja stjórnmálamenn og þjóðfélagsrýnar ýmis tækifæri til að veita sköpunargáfunni farveg í hönnun gamalkunnra útgjaldaloforda á krepputímum. Endurunnar hugmyndir um stöðuga útbenslu ríkisins munu án efa lita dagsins ljós. Það eru þó ekki einungis heimili og fyrirtæki sem eiga erfitt með að ná endum saman í þessari kreppu. Ríkissjóður er sjálfur í hyldjúpri holu. Hallinn nemur um 40% af tekjum um þessar mundir með tilheyrandi skuldasöfnun. Varhuga-vert er að treysta á væntingar um kröftugan hagvöxt til að vinna á skuldunum. Jafnvel þó hagvöxtur yrði í takt við meðalhagvöxt síðastliðinna 25 ára tæki það 15 ár að ná skuldaviðmiði samkvæmt lögum um opinber fjármál. Erfitt er að gera sér í hugarlund hverju stjórnmalamenn gætu mögulega lofað við núverandi kringumstæður öðru en ábyrgð og aðhaldssemi í ríkisfjármálum. Slíkum hugmyndum er hins vegar lítið fyrir að fara.

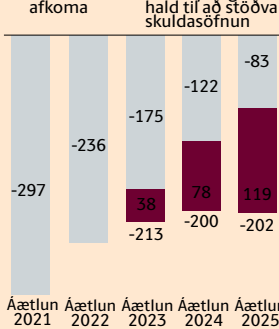
Þörf á ráðstöfunum til að stöðva skuldasöfnun

Skuldir hins opinbera skv. skuldareglu %VFL

Heimildir: Fjármálaáætlun fyrir árin 2021-2025

Afkoma hins opinbera árin 2021-2025 Milljarðar króna

Heimsmet í skattlagningu? Velferðarkerfi okkar eru ákveðnar skorður settar með framleiðslugetu þjóðarþúsins. Tekjur ríkissjóðs geta ekki verið meiri en ákveðið hlutfall af þeirri framleiðslu. Vissulega er hægt að auka tímabundið við skuldsetningu til að fjármagna kerfið, en það er kostnaðarsöm skammtímalausn sem eykur aðeins á vandann til lengri tíma. Einhvern tímann og einhvern veginn þarf að brúa bilið og láta enda ná saman á ný með sérstökum ráðstöfunum fyrir tugi milljarða á hverju ári, eins og fram kemur í fjármálaáætlun. En hvernig? Þessari spurningu verða stjórnmálamenn að svara fyrir komandi kosningar.

Tvieggjað sverð Það er næsta víst að gamlar hugmyndir um skattahækkanir munu ganga í endurnýjun lífdaga nú þegar hallinn er jafn mikill og raun ber vitni. Nema ætlunin sé að slá heimsmet í skattlagningu, þá eru auknar álögur það sem landsmenn þurfa allra síst á að halda. Einhverjir gætu sagt að við þurfum ekki að skattleggja alla meira, bara suma – þá

sem þegar greiða mest. Hins vegar gleymist í þeirri umræðu að frekari hátekjuskattur og fjármagnstekjuskattur væru einungis dropi í hafið og gera ekkert til að taka á hinum mikla hallarekstri. Slíkir skattar hefðu að auki fælingarmátt á fjárfestingu, sem er botnfrosin og reynt er að auka við með ýmsum ráðum. Með öldrun þjóðar er nú þegar fyrirséð að sífellt færri munu koma til með að standa undir samneyslunni á komandi árum og áratugum. Það er óheillavænleg þróun. Allar aðgerðir yfirvalda sem letja fólk frá störfum eða minnka hvata til að stofna eða reka fyrirtæki hér á landi eru skaðlegar velferðarkerfinu til lengri tíma. Hið eina rétta fyrir stjórnmálaflokka nú í aðdraganda kosninga er að beita ímyndunaraflinu í frjórri jarðveg og leita allra leiða til að nýta þá gríðarmiklu fjármuni sem ríkissjóður hefur úr að móða mun betur en nú er gert. Þá þarf að fækka steinum í götu þeirra sem vilja leggja sitt af mörkum til samneyslunnar með verðmæta- og atvinnusköpun. Þar eru sannarlega tækifæri til umbóta og þótt fyrr hefði verið.

Erfitt er að gera sér í hugarlund hverju stjórnmalamenn gætu mögulega lofað við núverandi kringumstæður öðru en ábyrgð og aðhaldssemi í ríkisfjármálum.

Viljinn í verki Atvinnuvegaráðuneytið og heilbrigðisráðuneytið hafa nýlega látið vinna óháðar greiningar á því sem betur mætti fara hvað varðar regluverk og rekstur hins opinbera. Skýrsla OECD lagði til 438 tillögur til úrbóta í regluverki ferðaþjónustu og byggingariðnaðar. McKinsey benti á tækifæri til umbóta í heilbrigðiskerfinu, svo sem skilvirkari mönnun og útvistun verkefna. Fjármálaráðuneytið er að leggja drög að sölu eignarhlutar í Íslandsbanka sem mun meðal annars draga úr þörf á skuldsetningu ríkissjóðs. Fjöldamörg tækifæri eru að auki til minnkunar skrifræðis og sameininga stofnana. Leggja þarf stóraukinn kraft í þessa vegferð í átt að bættum rekstri hins opinbera og aukinni skilvirkni. Svo þarf að gera það sem er öllu erfiðara en að panta skýrslur. Það er að sýna viljann í verki með því að knýja nauðsynlegar, en stundum óvinsælar, breytingar í gegn. Þótt að það séu að koma kosningar.

25%

kynningar- afsláttur

af öllum vörum
frá **et al.**

Sjáðu úrvalið á hirzlan.is
og í sýningarsal okkar að
Síðumúla 37

MADE IN ITALY

Uni stóll

TILBOÐSVERÐ
22.400 kr.

LISTAVERÐ
29.900 kr.

Kynningarafsláttur gildir til og með 16. mars

RAMMASAMNINGUR VIÐ
RÍKISKAUP

Hirzlan

SKRIFSTOFUHÚSGÖGN

Síðumúla 37. Sími: 564-5040. hirzlan@hirzlan.is.

www.hirzlan.is

Verslun opin mán-fim 09:00-18:00, föstudaga 09:00-17:00, laugardaga 12:00-16:00. **Lager opinn** mán-fim 13:00-17:00 og föstudaga 13:00-16:00.

SKOÐUN

Helgi Vífill
Júlíusson

Hugljúfir draumar

Hugmyndir um samfélagsbanka hafa fengið byr í seglin að undanfögnu. Sannast sagna minna þær á hugljúfa drauma, að bankar án hagnaðarsjónarmiða muni þjóna samfélaginu með betri hætti.

Ef til vill ýta rangfærslur undir þá drauma á borð við þær sem Indriði H. Þorláksson, fyrrverandi ríkisskattstjóri og aðstoðarmaður fjármálaráðherra um tíma, bar á torgi greinaskrifum, að hámarkskostnað fyrir almenning. Sú fullyrðing er einfaldlega röng. Hagræðing í rekstri og samkeppni um viðskiptavinum, lyklatríði í einkarekstri, virðist ekki hafa náð til hans. Þessi atriði skipta líka sköpum á litlum mörkuðum.

Reynt hefur verið að reka samfélagsbanka hérlandis með ýmsu sniði. Annars vegar hefur Íbúðalánasjóður, sem var umsvifamikill áður en viðskiptabankarnir yfirtóku húsnæðislánamarkaðinn á árunum fyrir hrun, valdið ríkinu ómældu tjóni. Hins vegar urðu sparisjóðir að lúta í lægra haldi um viðskiptavinum fyrir viðskiptabönkunum. Þetta er þróun sem átt hefur sér stað alþjóðlega. Til að mæta þeim áskorunum var sparisjóðum á Ítalíu breytt í hlutafélög og í Frakklandi var reynt að koma á samvinnulýðræði í sparisjóðakerfinu en gekk illa.

Samfélagsbankar geta ekki keppt við einkabanka. Stjórnendur þeirra skortir aðhald frá eigendum. Því verður reksturinn óhagkvæmari og lánskjörverri, sem leiðir til þess að viðskiptavinir leita annað. Réttir eigendur að fyrirtækjum geta skipt sköpum fyrir rekstur, enda hafa mörg fyrirtæki gengið í gegnum endurnýjun lífdaga þegar nýir hluthafar koma að málum.

Það væri bjarnargreiði ef ríkisbönkunum yrði breytt í samfélagsbanka. Eigið fé Íslandsbanka og Landsbankans er samanlagt 444 milljarðar króna. Mun skynsamlegra er að selja þá og nýta fjármunina til að byggja innviði og greiða niður ríkisskuldir. Ríkið er ekki góður eigandi að bönkum, heldur er slíkt eignarhald uppskrift að stöðnun, hnignun og loks miklu tapi. Almennigur mun sitja eftir með sárt ennið.

Fær ABN Amro sem ráðgjafa við sölu

Hollenski bankinn ABN Amro verður stjórnendum Íslandsbanka til ráðgjafar við undirbúning á sölu á 25 til 35 prósentu hlut í bankanum í gegnum hlutafjárútbod og skráningu á markað síðar á árinu.

Með ráðningu á ABN Amro er meðal annars horft til þess að Bankasýslan, sem heldur utan um 100 prósentu eignarhlut ríkisins í Íslandsbanka, hefur talið skynsamlegt að líta til reynslu systurstofnunar sinnar í Hollandi

Birna Einarsdóttir, bankastjóri Íslandsbanka.

– NFLI – þegar hollenski bankinn var skráður í kauphöllina í Amsterdam í nóvember 2015, með sölu á 23 prósentu hlut.

Hollenska ríkið yfirtók ABN Amro í kjölfar alþjóðlegu fjármálakreppunnar en eftir skráningu á markað hefur ríkið haldið áfram að minnka eignarhlut sinn í bankanum – með sölu á 6,9 prósentu hlut í þriggja á árunum 2016 og 2017 – og er enn í dag stærsti hluthafinn með rúmlega 56 prósentu hlut. – hae

16.02.2021

Þegar maður tekur fleiri skref í átt að hindrunum þýðir það að verkefnið verður þá stærra, að afnema það að nýju.

Þórdís Kolbrún Gylfadóttir, ferðamálaráðherra

Egill Arnason™

GERÐU KRÖFUR

Val á flísum sem standast tímans tönn krefst útsjónarsemi og þekkingar. Flísar frá Ítalíu og Spáni, brenndar, rétt skornar og í fyrsta flokki, skipa sér þar með í flokk bestu fánalegu flísa. Það skilur á milli famleiðanda þegar kröfurnar eru miklar. Kynntu þér flísarnar í verslun okkar Suðurlandsbraut 20.

Suðurlandsbraut 20108 ReykjavíkSími: 595 0500www.egillarnason.isOpnunartímar: mán–fös kl.9–18

Prenttækni

Vatnagörðum 14 · 104 Reykjavík
litrof@litrof.is · 563 6000